

Gróf Annamária

A Szúnyogh Sándor fogalmazási verseny a szlovéniai Muravidéken

2013. január 8-án volt a tizenötödik évfordulója annak, hogy elhunyt Szúnyogh Sándor, „a szlovéniai magyar irodalom alfája és ómegája» (Bence 2008: 155). Neve a Muravidéken mindenki számára ismerősen cseng. Szúnyogh Sándor nem csupán költőként, prózaíróként él a köztudatban, hanem vitathatatlan érdemei voltak az irodalomszervezés, az újságírás terén és a helyi média szerkesztőjeként is. Személyére büszkén gondol a szlovéniai magyarság, hiszen olyan színvonalon alkotott irodalmat, amely mind a vajdasági, mind a magyarországi kritikusok elismerését kivívta (Göncz 2008: 6). Nem véletlen tehát, hogy a muravidéki közoktatási intézmények diákjainak szánt fogalmazási versenyt róla nevezték el.

A Szúnyogh Sándor fogalmazási versenyt 1999-ben szervezték meg először a Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet (MNMI) – korábbi igazgatója Göncz László, majd 2008-tól jelenlegi igazgatója Kepe Lili – és a pályatársak kezdeményezésére. A cél az volt, hogy a fiatalságot írásra ösztönözzék, és egyben emlékezzenek a sokoldalú alkotóra. A verseny és a díjkiosztó ünnepség népszerűsége, a diákok, a felkészítő tanárok és a szervezők lelkesedése azt eredményezte, hogy 2012-ben már tizennegyedik alkalommal ragadtak tollat a fiatalok.

A fogalmazások témáját háromtagú zsűri határozza meg, amelynek a tagjait minden év őszén az MNMI kéri fel az együttműködésre. A zsűritagok korosztályonként két-két címet határoznak meg, ezek közül a tanulók választhatnak. 2009 és 2012 között Bence Lajos költővel és Vida Törnar Judit magyartanárral, a Muravidéki Pedagógusok Egyesületének elnökével együtt magam is tagja lehettem a zsűrinek. A témák meghatározásakor különösen ügyeltünk arra, hogy mindig a korosztályoknak megfelelő, a gyermekeket érintő és a gondolatvilágukat megragadó címeket adjunk (pl. *A Facebookon olvastam; Függőség; Anya nem engedi...; Csodabogár; Ha szomorú vagyok; Az első csókom; Egyszer volt, hol nem volt*), hiszen minél gazdagabb tartalmú, stílusosan egységes és helyénvaló, jól megszerkesztett fogalmazások megszületése a cél. Szúnyogh Sándor témái is szerteágazóak voltak: a szülőföld, a természet szeretete, a társadalmi egyenlőtlenségek, a közösség iránti elkötelezettség, a jövő, az értékek pusztulása, a politikai tisztesség kérdése, a nyelvhalál, a szerelem mind megjelenik a verseiben. Ezeket a témaköröket mi is igyekszünk a fogalmazások címébe csempészni, illetve a fogalmazások előre meghatározott műfajába. Minden évben vannak aktuális témák, például a Liszt-emlékévben *A zene az életemben* címet adtuk feladatként, idén a középiskolások választhatták a *Költővé válnék* című elmélkedés megalkotását, így emlékeztünk Szúnyogh Sándor halálának 15. évfordulójára. A fogalmazások írói a négy muravidéki kétnyelvű általános iskola 6–9. osztályos tanulói, illetve a kétnyelvű középiskola diákjai. Az általános iskolásokat évfolyamonként, a középiskolásokat két korosztályra osztva értékeli a zsűri, a fődíjat kiérdemlő fiatal bármelyik korcsoportból kikerülhet. 2009-ben Bogdán Laura középiskolás, 2010-ben Pál Péter 7. osztályos, általános iskolai tanuló, 2011-ben Lešnjak Sara, 2012-ben pedig Ferenc Grega középiskolások lettek Szúnyogh Sándor-díjasok.

A verseny során idén közel 90 fogalmazást írtak a diákok, ez a szám mind a muravidéki magyarság lélekszámát, mind a közoktatásban részt vevő diákok számát tekintve is magas – a lendvai, a göntérházi, a dobronaki és a pártosfalvi kétnyelvű általános iskolákban összesen 735-en, az egyetlen kétnyelvű középiskolában 276-an tanulnak –, különösen akkor, ha arra gondolunk, hogy manapság egyre több vegyes házasságban a szlovén nyelv válik a család nyelvévé. Bizakodásra ad okot, hogy a versenyen minden évben egyre többen vesznek részt, igazolva a névadót, aki a szellemiség, a lokális kultúra felkarolását a fiatalokkal együtt képzelte el.

Szúnyogh Sándor eredeti foglalkozását tekintve tanító volt, aki az irodalmat társadalomszervező erőnek tartotta, nyári képzőművészeti táborokat szervezett, ő hívta életre Muravidéken a ma virágkorukat élő szavalóversenyeket is (Göncz 2008: 7).

A versenyt a tél folyamán rendezik meg. A diákok a megadott két cím közül kiválasztják az egyiket, majd a zsűri által meghatározott műfajban, korcsoportonként eltérő terjedelemben, illetve különböző időkeret alatt kidolgozzák a fogalmazásukat. A címek és a műfaji besorolás ismertetésekor rövid utasítást is kapnak arra vonatkozóan, mit tartalmazzon mindenképpen az írás. A legutóbbi versenyen például az *Állítsátok meg a világot!* címhez a következő utasítást kapták a 9. osztályosok: Volt már olyan, hogy elegend lett valamiből vagy a körülötted lévőkből? Hogy ki akartál szállni? Hogy legszívesebben megállítottad volna a világot? Biztosan. Arra vagyunk kíváncsiak, miért érezted ezt, és mit éreztél pontosan. Fogalmazásod elbeszélés legyen, ügyelj a mondanivalód megszerkesztésére, stílusára!

Az értékelés előtt a zsűri tagjai sokszorosítva megkapják az írásokat. Mivel a diákok csak a borítóra írják rá nevüket, az anonimitás szavatolt. A bírálók a fogalmazások tartalmát (25 pont), szerkezetét és stílusát (10 pont), nyelvhelyességét (5 pont) és helyesírását (10 pont) értékelik. A pontokat a szervező összesíti, majd összehívja a zsűritagokat, hogy megbeszéljék az eredményeket. A pontozás alapján alakul ki korosztályonként a végleges sorrend. A legmagasabb pontszámú fogalmazás írója kapja a Szúnyogh Sándor-díjat, amely általában egy festmény az íróról. Gyakran előfordul, hogy különdíjat is kiad a zsűri, különösen abban az esetben, ha egy korcsoporton belül nagyon sokan vesznek részt a versenyen, vagy ha nagyon csekély az eltérés az egyes fogalmazások között. Minden díjazott kap könyvutalványt, illetve az MNMI szervezésében egy közös kirándulás élményével is gazdagodhat. A *Népújság*, a szlovéniai magyarok hetilapja pedig immár negyedik éve az *IFI*-ben, a fiataloknak szóló havonta jelentkező mellékletében közli a díjazott fogalmazásokat. Az újságban való megjelenés nyilvánvalóan nagy motiváló erő a fiatalok számára.

Az ünnepélyes díjkiosztón gondosan megtervezett forgatókönyv alapján általában Szúnyogh Sándor verseiből kap rövid ízelítőt a közönség. A versek tehetséges fiatal szavalók előadásában hangzanak el, a zene pedig a lendvai Zeneiskola diákjainak köszönhető, bár már volt példa arra, hogy színészek és zenészek is közreműködtek a műsorban. A díjakat Bence Lajos, Szúnyogh Sándor barátja és pályatársa, Kepe Lili, az MNMI igazgatója és Király M. Jutka, a *Népújság* felelős szerkesztője adja át.

A magyar nyelven írásnak külön jelentősége van a Muravidéken, hiszen az autochton státuszú magyar nemzeti közösség kétnyelvű iskolákban taníttathatja a gyermekeit. A területi kisebbségnek külön joga, hogy a kétnyelvű területen minden óvoda, általános és középiskola kétnyelvű. Ez azt is jelenti, hogy a szlovén szülők gyermekeinek is tanulniuk kell magyarul, ha ezen a területen akarnak iskolába járni (Kolláth 2009: 39). A kétnyelvű oktatási modellt 1959-ben vezették be a Muravidéken, korábban ezen a területen magyar nyelvű osztályok voltak, amelyekben a szlovén nyelvet tantárgyként oktatták. Nem volt azonban magyar tanítási nyelvű középiskola, így a magyar osztályokba járók egyrészt nem tudták anyanyelvükön folytatni a tanulmányaikat, másrészt szlovén nyelvtudásuk nem mindig érte el a megfelelő szintet a továbbtanuláshoz. A kétnyelvű oktatás bevezetése kínálkozott megoldásként mindkét nyelv megfelelő szintű elsajátításához (Kolláth 2009: 41–42).

A ma létező muravidéki modell kétutas (immerziós típusú) kétnyelvű oktatás (Cathomas 2005: 97, idézi Kolláth 2009: 42). Mindkét nyelv jelen van minden órán, elméletileg a tanár 50%-ban használja az egyik, 50%-ban a másik nyelvet. Ez az arány az idő előrehaladtával 70–30%-ban eltolódott a szlovén nyelv javára, hiszen egyre több a nem kétnyelvű területről beköltöző vagy egynyelvű szlovén családban szocializálódott diák. A muravidéki kétnyelvű iskolákban a szülő (a tanár javaslatára) választhat, hogy gyermekét úgynevezett magyar 1-es (és szlovén 2-es) vagy magyar 2-es (és szlovén 1-es) csoportba íratja-e be. A magyar 1-es csoport tagjai magyarul tanulnak meg írni és olvasni, és a szlovént a környezet nyelveként sajátítják el, a magyar 2-es csoport tagjai

éppen fordítva. Az idei tanévtől azonban kísérleti jelleggel a lendvai 1. Számú Kétnyelvű Általános Iskolában bevezették, hogy mindkét nyelvet anyanyelvi szinten tanulhatják a diákok, ugyanis az lett a jellemző, hogy a szülők attól való félelmükben, hogy gyermekük nem tanul meg jól szlovénul, a szlovén 1-es csoportba íratják gyermekeiket annak ellenére, hogy otthon magyarul beszélnek velük. A kilencosztályos általános iskolákban az első harmadban minden órán – kivéve a magyar- és a szlovénórákat – két tanár van jelen: az egyik csak magyarul, a másik csak szlovénul beszél a diákokkal. A negyedik osztálytól viszont már csak egy tanár van, aki váltogatja a két nyelvet a szaktárgyi órákon. A szlovén nyelv ilyenkor óhatatlanul is dominánssá válhat.

Ezért is jó érzés, hogy a muravidéki magyarság számára fontos a magyar nyelv megőrzése, ápolása: erre példa a Szúnyogh Sándor fogalmazási verseny. A megmérettetés természetesen mindig főhajtás Szúnyogh Sándor nagyszabású életműve előtt – különösen a díjkiosztók során nyílik lehetőség megleveníteni sokoldalú személyiségét, költészetét –, mégis az elsődleges cél az, hogy a fiatalok magyar nyelven alkossanak. Előnyös, hogy a zsűri tagjai 4-5 évig változatlanok, így tehetséggondozás is folyik, hiszen a fejlődés, a változás könnyen mérhető.

A fogalmazásíró verseny azt is elősegíti, hogy nyomon kövessük a fiatalok fejlődő kifejezőkészségét, a szlovén nyelv magyar nyelvre gyakorolt hatásait. Így lehetőségünk van a tanároknak is jelezni, mire érdemes figyelniük, nagyobb hangsúlyt fektetniük. A helyesírási és a nyelvhelyességi hibák számából sajnos az a következtetés vonható le, hogy egyre kevesebbet olvasnak és írnak magyar nyelven a diákok. Gyakori jelenség, hogy csak a kiejtés elve szerinti írásmódot tartják szem előtt. Ez mutatkozik meg például a szlovénban természetes, ám a magyarban kerülendő hiátustöltésekben (**teja*). Más kontaktusjelenséggel is találkozunk, ilyen például a szlovénban helyes kijelentő módú igealak megjelenése a mellékmondatokban a felszólító vagy a feltételes módú helyett (*ezért fontos, hogy bátrak vagyunk*). Gond van az igekötők használatával (**kifeledtem a pillanatot*), és akadnak szórendi problémák is (*hogy semmit az életben nem kapunk tálcán*). A muravidéki beszélt nyelvi elemek előfordulása is igen jellemző: **tulzás*, **tipus*, **kevessen*, **nehezen*, **nőimeknek*. Problémát okoz a szóelemző írásmód szabályainak az alkalmazása (**férre*, **megteccett*), a múlt idő jele és a tárgy ragja (**féltet*, **versett*), a névutók írása (**melet*, **alat*), gyakoriak a vesszőhibák is.

A felsorolt problémák észlelése ugyanakkor a tanároknak komoly segítség a fejlesztésben, az írni vágyó fiataloknak pedig a fejlődésben. Talán az sem túlzás, hogy a kétnyelvűség mellett a kettősnyelvűség tudatának a kialakulásában is fontos szerepe van. A verseny így az emlékezés mellett a magyar nyelv átörökítését, megőrzését is segíteni hivatott a szlovéniai Muravidéken. Szúnyogh Sándor is olyan időkben jelentkezett verseivel – az 1960-as években –, amikor a muravidéki magyar nyelven már érezhető volt a határok okozta elszigetelődés. A Tavaszvárás (1972) nemzedékét – Szomi Pál, Varga József és Szúnyogh Sándor – a muravidéki magyar irodalom újjászületésével azonosítják. A verseny így a megújulást is szimbolizálja.

Végül következzen egy idézet Ferenc Gregának, az idei év Szúnyogh Sándor-díjasának fogalmazásából. A fiatal muravidéki irodalomkedvelő tökéletesen és hitelesen fogalmazta meg a verseny célját és üzenetét: „Miért szeretnék költővé válni? A válasz egyszerű: olyan akarok lenni, olyan üzenetet akarok a jövőnek átadni, mint a nagy költők. Üzeneteimmel meg akarom változtatni a világot, ahol élünk, hogy a jövő generációknak még szebb életük legyen. Ezt sem erővel, nem háborúval vagy sírással lehet megoldani, hanem szavakkal, hiszen azok ereje határtalan és mérhetetlen. Azért akarok költővé válni, hogy minden emberhez eljusson egy-egy fontos érték. Hogy mindenki szeretetet, barátságot, békét érezzen szívében. Szerintem Szúnyogh Sándor is ezt akarta – jobbá tenni a világot, hogy a mi gyerekeink élete szebb és könnyebb legyen.”

Irodalom

Bence Lajos 2008. Megírni a „magunk” versét. In: Bence Lajos (szerk.) *Szúnyogh Sándor. Visszajövök*. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet. Lendva. 155–167.

- Cathomas, Rico M. 2005. *Schule und Zweisprachigkeit*. Waxmann Münster. New York–München–Berlin.
- Göncz László 2008. A mindig visszatérő költő emlékére. In: Bence Lajos (szerk.) *Szúnyogh Sándor. Visszajövők*. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet. Lendva. 5–8.
- Kolláth Anna 2009. Két nyelv és oktatás. In: Kolláth Anna (szerk.) *A muravidéki kétnyelvű oktatás fél évszázada*. Zora 68. Bilesko-Biala–Budapest–Kansas–Maribor–Prága.

Gróf, Annamária: Szúnyogh Sándor Spelling Competition in Prekmurje in Slovenia

Az írás szerzőjéről

Gróf Annamária
Maribori Egyetem, Maribor, Szlovénia
grof.annamaria[kukac]gmail.com